

Research Paper

Analysis of Multidimensional Poverty in Iranian Rural Communities

*Ali Akbar Barati¹, Mostafa Moradi², Milad Zhooldideh², Eydieh Sohrabi Mollayousef³

1. Assistant Professor, Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Economics & Agricultural Development, University of Tehran, Iran.
2. PhD Student, Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Economics & Agricultural Development, University of Tehran, Iran.
3. MSc., Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Economics & Agricultural Development, University of Tehran, Iran.

Citation: Barati, A.A., Moradi, M., Zhooldideh, M., & Sohrabi Mollayousef, E. (2021). [Analysis of Multidimensional Poverty in Iranian Rural Communities (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 12(1), 44-61, <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2021.296661.1449>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2021.296661.1449>

Received: 26 Jan. 2020
Accepted: 16 Mar. 2021

ABSTRACT

Poverty is still one of the main challenges facing humankind with a more rural nature in developing countries. The importance of addressing the issue of poverty and deprivation is to the extent that the United Nations considers its reduction as the first goal of Sustainable Development Goals. The approach of researchers and politicians to poverty has now shifted from one-dimensional to multi-dimensional. This means that poverty is no longer seen as a purely economic issue, instead, various dimensions including education, health, and welfare are now considered for poverty. Accordingly, recognition of poverty and coping with it requires a holistic and systematic understanding of it. The current study has attempted to go beyond the household level and study poverty (at county, province and country levels) by utilizing the concept of MPI while localizing its various indices with the aim of assisting policy-making and planning to reduce poverty. In this regard, the 2016 census data of 20000 rural households were used. According to the findings of this study, the multidimensional poverty index (MPI) of Iran is 0.349. Education, health, and living standards (welfare) had the highest contribution in MPI, respectively. The intensity and incidence of poverty among rural households are 0.558 and 0.628, respectively. Poverty in Iran is affected not only by economic and social factors but also by spatial and climatic factors. Consequently, given the extent and complexity of the relationships among the factors affecting and being affected by poverty, any planning and policymaking to alleviate poverty requires an intelligent holistic and systematic approach to poverty.

Key words:

Deprivation, Rural poverty, Poverty intensity, Poverty incidence, Smart poverty reduction

Copyright © 2021, Journal of Rural Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract**1. Introduction**

P

overty is still one of the main challenges facing mankind with a more rural nature

in developing countries. The importance of addressing the issue of poverty and deprivation is to the extent that the United Nations considers its reduction as the first goal of Sustainable Development Goals in 2015. The approach of researchers and politicians to poverty has now shifted from one-dimensional to multi-dimensional. This means

*** Corresponding Author:**

Ali Akbar Barati, PhD

Address: Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Economics & Agricultural Development, University of Tehran, Iran.

Tel: +98 (26) 32206824

E-mail: aabarati@ut.ac.ir

that poverty is no longer seen as a purely economic issue, instead, various dimensions including education, health, and welfare are now considered for poverty. Accordingly, recognition of poverty and coping with it requires a comprehensive and systematic understanding of it. The current study has attempted to go beyond the household level and study poverty (at city and province-level) by utilizing the concept of multidimensional poverty while localizing its various indices (14 indices) with the aim of assisting policy-making and planning to reduce poverty.

2. Methodology

In order to calculate multidimensional poverty in this research, the proposed method of [Alkire and Jahan \(2018\)](#), developed at the Office of Human Development Report of the United Nations, was used. This index has three main groups (health, education, and living standards). Each main group contains a number of sub-indices. The analysis unit in the study was rural households and all counties have rural households. Household-level data were also used to estimate the dimensions of poverty at the county level. The sample included 20000 rural households that were randomly selected from the database of the last official census of the country in 2016.

3. Results

According to the findings of this study, the multidimensional poverty index in Iran is 0.349. The intensity and incidence of poverty among rural households are 0.558 and 0.628, respectively. In other words, 59% of rural households are deprived of defined indices, and 63% of them are poor in different dimensions. Among the three main dimensions of the MPI, the education dimension with 46.6% had the highest contribution in rural households' deprivation. After that, health dimension and living standards were 33.4%, and 20%, respectively. Zanzan province has been the most deprived province in educational poverty (0.561). In terms of health, the most deprived province was West Azerbaijan (0.396), and in terms of rural living standards, Sistan and Baluchestan was the most deprived one (0.263). Overall, based on the values of MPI, Sistan and Baluchestan is the poorest and the most deprived province in Iran (MPI=0.510). After Sistan and Baluchestan, West Azerbaijan (MPI=0.467), Kermanshah (MPI=0.462), and Lorestan (MPI=0.454) have the next ranks, respectively. On the other side of the list, there are Tehran, Yazd, and Alborz, which have the lowest MPI (0.2, 0.216, 0.227), respectively.

4. Discussion

Poverty and deprivation incidence among provinces and counties located in the western and southeastern regions of the country are higher than in other regions. This reflects the lack of equilibrium in access to adequate amenities, education, health, and various resources, including production, which largely reflects the sovereignty of the center-periphery development system. Comparison and explanation of the deprivation status in different provinces show that the amount of deprivation in border provinces is higher than in central provinces. The study of the poverty index among different provinces and cities showed that poverty in Iran is affected not only by economic and social variables but also by spatial and climatic factors. Consequently, given the extent and complexity of the relationships among the factors affecting and being affected by poverty, any planning and policymaking to address poverty requires a holistic and systematic approach to poverty. Finally, according to the findings, since the intensity and incidence of poverty, and also its dimensions are different in different regions, it is necessary for policymakers and planners to first consider these differences and then completely understand the poverty diversity and rural deprivation. Then, considering these differences, smart poverty alleviation actions can be made. Smart poverty alleviation is nothing but targeted policy-making and planning based on a thorough understanding of the poverty phenomenon in terms of type, intensity, and incidence.

5. Conclusion

This study showed that: a) Poverty incidence among Iranian rural communities is higher than its intensity, B) Rural poverty in Iran is more about education than health and living standards, which is itself an affirmation of the fact that poverty is not merely economic.

Acknowledgments

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

تحلیل وضعیت فقر چندبعدی در جوامع روستایی ایران

*علی اکبر براتی^۱، مصطفی مرادی^۲، میلاد ژولیده^۳، عیدیه سهرابی ملایوسف^۲

- ۱- استادیار، گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
 ۲- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
 ۳- کارشناس ارشد، گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۰۶ بهمن ۱۳۹۸
 تاریخ پذیرش: ۲۶ اسفند ۱۳۹۹

فقر همچنان یکی از چالش‌های اساسی بشر است که همچنان بیشتر چهره‌های بیشتر روستایی دارد. اهمیت پرداختن به مسئله فقر و محرومیت به حدی است که سازمان ملل کاهش آن را به‌عنوان اولین هدف از اهداف توسعه پایدار قرار داده است. در حال حاضر رویکرد محققین و سیاست‌گذاران نسبت به پدیده فقر از حالت تک‌بعدی به چندبعدی تغییر کرده است. در نتیجه دیگر به فقر به‌عنوان یک مسئله صرفاً اقتصادی نگاه نشده بلکه برای آن ابعاد گوناگون از جمله آموزش، سلامت و رفاه نیز تصور شده است. لذا، شناخت و مقابله با فقر مستلزم درک جامع و نظام‌مند آن است. مطالعه حاضر با بهره‌گیری از مفهوم فقر چندبعدی، ضمن بومی‌سازی شاخص‌های سنجش ابعاد فقر، از سطح خانوار فراتر رفته و با هدف کمک به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در راستای کاهش فقر، این پدیده را در سطوح شهرستان، استان و کشور نیز مورد ارزیابی قرار داده است. برای این منظور از داده‌های سرشماری سال ۱۳۹۵ حدود ۲۰ هزار خانوار روستایی استفاده شد. بر اساس یافته‌های این تحقیق شاخص فقر چندبعدی در ایران حدود ۰/۳۴۹ است که به ترتیب ابعاد آموزشی، سلامت و رفاه بیشترین سهم را در آن داشته‌اند. شاخص‌های شدت و گستردگی فقر نیز به ترتیب ۰/۵۵۸ و ۰/۶۲۸ بوده است. ماهیت فقر در ایران نه تنها از متغیرهای اقتصادی و اجتماعی، بلکه از عوامل مکانی و اقلیمی نیز متأثر است. در نتیجه، نظر به گستردگی و پیچیدگی روابط بین عوامل تأثیرگذار و متأثر از فقر هرگونه برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای آن نیازمند نگرشی جامع و نظام‌مند به پدیده فقر است.

کلیدواژه‌ها:

محرومیت، فقر روستایی، شدت فقر، گستردگی فقر، فقرزدایی هوشمند

مقدمه

جوامع روستایی روبه‌رو است به طوری که مطالعات مختلف نشان داده است که فقر در نواحی روستایی بیشتر از نواحی شهری است (Shahabadi & Mehry Telyabi, 2017). نگرانی‌های جدی در مورد فقر و چگونگی کاهش آن در سال‌های اخیر به تولید مجموعه وسیعی از ادبیات نظری و تجربی منجر شده است. هر یک از این مطالعات در تلاش برای توصیف و توضیح خصوصیات، الگوها، عوامل مؤثر و سیاست‌های محلی، منطقه‌ای و جهانی مرتبط با معضل فقر است. با وجود اینکه در سال‌های گذشته کوشش‌های زیادی به‌منظور عملیاتی کردن مفهوم فقر صورت گرفته است، اما بیشتر این مطالعات با نگاه تک‌بعدی به این پدیده، ناکافی بودن درآمد را نشانه فقر تلقی کرده‌اند (Bossert et al., 2013; Saunders et al., 2014; Whelan & Maître, 2010). این در حالی است که مطالعات مختلف ثابت کرده‌اند که استفاده از یک معیار خاص و نگاه تک‌بعدی به این مسئله تمام واقعیت‌های فقر را منعکس نمی‌کند (Perry, 2002; Saunders et al., 2014; Whelan & Maître, 2010).

فقر همچنان یکی از چالش‌های اساسی بشر به‌ویژه در سطح کشورهای در حال توسعه است (Liu & Xu, 2016). اهمیت چالش فقر به حدی است که کاهش آن به‌عنوان اولین هدف از اهداف هفده‌گانه توسعه پایدار ۲۰۱۵ در نظر گرفته شده است (United, 2015). در حال حاضر حدود ۱/۴ میلیارد نفر در جهان در فقر شدید به سر می‌برند که اکثر آن‌ها در مناطق روستایی زندگی می‌کنند (Kläerner & Knabe, 2019; Laborde Debucquet & Martin, 2018). همچنین، آمارها نشان می‌دهد که سه‌چهارم فقرا در کشورهای در حال توسعه در مناطق روستایی زندگی می‌کنند و همچنان خواهند کرد (Rodríguez-Pose & Hardy, 2015)؛ بنابراین، می‌توان گفت که فقر حداقل در کشورهای در حال توسعه نه تنها یک پدیده روستایی است، که روستایی نیز خواهد ماند. ایران نیز همانند سایر کشورهای در حال توسعه با مسئله گستردگی فقر در

* نویسنده مسئول:

دکتر علی اکبر براتی

نشانی: تهران، دانشگاه تهران، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، گروه مدیریت و توسعه کشاورزی.

تلفن: ۰۶۸۲۴۰۳۲۲۰ (۲۶) ۹۸+

پست الکترونیکی: aabarati@ut.ac.ir

مناسب جهت هدایت سیاست‌ها و برنامه‌های فقرزدایی فراهم نموده، نگاهی تحلیلی به مسئله فقر در سطح کشور داشته باشد. این مطالعه نه تنها از نظر نگاه چندبعدی به مسئله فقر بلکه از منظر جامع‌نگری نیز از مطالعات گذشته در این زمینه متفاوت است. در این مطالعه سعی شده است تا بر اساس داده‌های حاصل از سرشماری، پدیده فقر در سطح خانوار ارزیابی شده و سپس وضعیت تمامی شهرستان‌ها، استان‌ها و در نهایت کشور از نظر شاخص فقر چندبعدی ارزیابی و تحلیل شود.

مروری بر ادبیات موضوع

اگرچه پژوهش در زمینه فقر از پیشینه گسترده‌ای برخوردار است، اما نگاه چندبعدی به فقر قدمت چندانی نداشته و تنها در دهه اخیر مورد توجه پژوهشگران مختلف قرار گرفته است. در همین زمینه آلکایر و سانتوس^۱ (۲۰۱۰) در گزارش توسعه انسانی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۰ وضعیت فقر را برای ۱۰۴ کشور با استفاده از شاخص فقر چندبعدی در سه بعد آموزش، سلامت و استانداردهای زندگی بررسی کردند. نتایج این مطالعه نشان داد بیشترین فقر چندبعدی به ترتیب در جنوب آسیا با ۵۰/۹ درصد و آفریقای زیر صحرا با رقم ۲۷/۶ درصد است. سالازار^۲ و همکاران (۲۰۱۳) در کلمبیا به محاسبه شاخص فقر چندبعدی در قالب پنج بعد و پانزده زیرشاخص با سیستم وزن دهی برابر و با آستانه فقر ۳۳ درصد پرداختند. ابعاد و زیرشاخص‌های مورد مطالعه در این تحقیق عبارت بودند از وضعیت آموزش خانوار، وضعیت آموزش کودکان و نوجوانان، وضعیت کار، وضعیت سلامت و در نهایت، دسترسی به امکانات رفاهی عمومی و وضعیت مسکن. آلتامیرانو مونتویا و تگزیرا^۳ (۲۰۱۷) نیز با استفاده از شاخص فقر چندبعدی آلکایر و فوستر در نیکاراگوئه به مطالعه وضعیت فقر پرداختند. آن‌ها از شاخص‌های تعداد سال‌های تحصیل، حضور فرزند در مدرسه، مرگ‌ومیر کودکان، تغذیه و همچنین شاخص‌های دسترسی به انرژی برق، دفع فاضلاب، آب آشامیدنی سالم، جنس کف اتاق، نوع سوخت مورد استفاده برای پخت‌وپز، تملک دارایی، نحوه تصرف مسکن و تعداد اتاق‌های در اختیار خانواده در قالب سه بعد آموزش، سلامت و استاندارد زندگی استفاده نمودند. در این مطالعه برای وزن‌دهی از روش تخصیص وزن برابر به هر بعد و سپس وزن برابر به هر زیربعد یا شاخص استفاده شده است. نتایج این مطالعه نشان داد که میزان وسعت و شدت فقر و همچنین شاخص فقر چندبعدی در مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری بیشتر است. گذشته از مطالعات انجام‌شده در سطح بین‌المللی، در ایران نیز محققین مختلف سعی نموده‌اند تا با بهره‌گیری از مفهوم فقر چندبعدی به مطالعه این شاخص در مناطق مختلف یا در سطح

۲۰۱۰). بنابراین، این‌گونه به نظر می‌رسد که رفاه افراد صرفاً از طریق شاخص‌های مالی قابل اندازه‌گیری نبوده بلکه شرایط غیرمالی مثل امکان تأمین نیازهای اساسی، دسترسی به امکانات رفاهی، بهداشتی و آموزشی نیز در بهبود وضعیت رفاه و معیشت فرد تأثیرگذار است (Lasso de la Vega et al., 2009). اگرچه محرومیت از پول یکی از ابعاد مهم فقر است، ولی سایر جنبه‌های محرومیت را منعکس نمی‌کند. مطالعات مختلف نشان داده است، درصد قابل توجهی از افرادی که از ابعاد مختلف دچار محرومیت هستند، فقیر پولی نیستند و بالعکس (Ruggeri Laderchi et al., 2003). این نوع نگاه تک‌بعدی به پدیده فقر به تصویری غلط یا ناقص از پدیده فقر منجر شده که نتیجه آن موفقیت اندک یا شکست بسیاری از سیاست‌ها و برنامه‌های فقرزدایی بوده است. لذا، به تدریج این موضوع مورد توجه محققین قرار گرفت که فقر به هیچ عنوان واژه‌ای تک‌بعدی با مفهوم مطلق نیست بلکه ماهیتی چندبعدی دارد (Liu & Xu, 2016; Ferreira & Lugo, 2013). بنابراین، رهیافت فقر چندبعدی اندازه‌گیری فقر، جایگزین رهیافت تک‌بعدی و درآمد محور گردید (Liu & Xu, 2016). در این زمینه دفتر عمران سازمان ملل از سال ۲۰۱۰ شاخص فقر چندبعدی را بر مبنای روش آلکایر و فوستر ارائه کرد. این شاخص با ارائه الگوی متفاوت از رهیافت فقر درآمد محور در شناسایی فقرا، محرومیت افراد جامعه در قابلیت‌های اولیه انسانی را نشان می‌دهد و افراد فقیر را با استفاده از آستانه‌های محرومیت و فقر در سه بعد سلامت، آموزش و استانداردهای زندگی شناسایی می‌کند (Alkire & Foster, 2011). بر اساس این شاخص میزان محرومیت خانوارها در ابعاد مختلف سنجیده می‌شود و سپس میزان و شدت فقر ارزیابی می‌گردد (Alkire & Santos, 2010).

در ایران اگرچه اقدامات مربوط به کاهش فقر سابقه‌ای دیرینه دارد، اما به پدیده فقر اغلب به صورت مفهومی اقتصادی نگاه شده و کمتر از سایر جنبه‌ها مورد توجه قرار گرفته است (Yasoori & Emami, 2018) و برنامه‌های فقرزدایی چندان رضایت بخشی نبوده است، به طوری که آمارها نشان می‌دهد در خوش‌بینانه‌ترین حالت اگر فقر افزایش پیدا نکرده باشد، کاهش چندانی نیز نداشته است (Arshadi & Karimi, 2013). به‌عنوان مثال بر اساس معیار بانک جهانی (که در آن افراد با درآمد روزانه کمتر از ۱/۹ دلار فقیر مطلق محسوب می‌شوند)، فقر مطلق در ایران از ۰/۴ درصد در سال ۲۰۰۵، تنها به ۰/۳ درصد در سال ۲۰۱۶ رسیده است. دیگر گزارش‌ها و مطالعات نیز از گستردگی فقر در جوامع روستایی حکایت دارند (Khalaj & Yousefi, 2015). برنامه‌های مبارزه با فقر علاوه بر کارایی سیاست‌گذاری و شیوه اجرای برنامه، به شناخت دقیق پدیده فقر و آگاهی از شدت و وسعت آن نیازمند است. در همین راستا، این مطالعه سعی نموده است تا ضمن استفاده از شاخص‌های مناسب، وضعیت فقر چندبعدی در سطح خانوارهای روستایی ایران را مورد ارزیابی قرار داده و با شناسایی گستردگی و شدت این پدیده در سطح جامعه روستایی ایران، بستر و ابزاری

1. Alkire & Santos

2. Salazar

3. Altamirano Montoya & Teixeira

هزار خانوار روستایی بود که به‌طور تصادفی از پایگاه داده‌های مربوط به آخرین سرشماری عمومی کشور (سال ۱۳۹۵) انتخاب شدند در جدول شماره ۱، جزئیات ابعاد، معیارها و وزن‌های مربوط به هر یک از آن‌ها ذکر شده است. برای وزن‌دهی به شاخص‌ها از رویکرد تخصیص وزن برابر به اجزای هر سطح (که مبتنی بر روش پیشنهادی دفتر عمران سازمان ملل در سال ۲۰۱۰ بوده و بر اساس روش آلکایر و فوستر است) استفاده شد. بر اساس این روش در هر سطح از شاخص‌ها، به شاخص‌های موجود در آن سطح امتیاز یکسانی تعلق می‌گیرد به گونه‌ای که مجموع امتیازها در هر سطح برابر با یک باشد. سپس امتیاز یا وزن نهایی هر شاخص برابر خواهد بود با حاصل ضرب تمامی وزن‌های مربوط به آن شاخص در تمامی سطوح (اعم از بعد، معیار و زیرمعیار). برای مثال وزن شاخص عدم دسترسی خانواده به انرژی برق برابر خواهد بود با حاصل ضرب وزن بعد استانداردهای زندگی (یعنی یک‌سوم) در وزن معیار عدم دسترسی خانوارها به انرژی برق (یعنی یک‌هفتم) که برابر است ۰/۰۴۷۶.

روش‌ها

در این مطالعه برای محاسبه شدت و گستردگی فقر از شاخص فقر چندبعدی استفاده شد. البته، با این تفاوت که (۱) سعی شد از شاخص‌هایی استفاده شود که نشان‌دهنده واقعی فقر در ایران باشند. چرا که فقر نه تنها ماهیتی چندبعدی بلکه ماهیتی نسبی نیز دارد. به عبارت دیگر، ادراک افراد از فقر در جوامع مختلف بسته به شرایط اقتصادی، اجتماعی، محیطی، فرهنگی و غیره متفاوت است. لذا، سنجش آن مستلزم استفاده از شاخص‌های مناسبی است که نشانگر واقعی فقر در آن جامعه باشد. (۲) به‌منظور تعدیل وزن شاخص‌ها، در مورد برخی از ابعاد و شاخص‌ها، زیر بعد (به‌عنوان مثال دو زیر بعد بهداشت و تغذیه برای بعد سلامت) یا زیر شاخص (برای مثال سه زیر شاخص دسترسی به تلفن، اینترنت و کامپیوتر برای شاخص دسترسی به امکانات ارتباطی و اطلاعاتی) تعریف شد. در ادامه روش مورداستفاده در این تحقیق برای محاسبه شاخص فقر چندبعدی تشریح می‌شود.

روش محاسبه شاخص فقر چندبعدی

برای محاسبه فقر چندبعدی در این تحقیق از روش پیشنهادی آلکایر و فوستر^۴ (۲۰۱۱) در دفتر گزارش توسعه انسانی سازمان ملل استفاده شد. این شاخص دارای سه گروه اصلی (شامل سلامت، آموزش و استانداردهای زندگی) و هر گروه اصلی خود شامل تعدادی شاخص فرعی است. البته در این تحقیق از آنجا که میزان اهمیت یا وزن برخی از زیر شاخص‌های موجود در یک شاخص اصلی (مانند دسترسی به آب آشامیدنی سالم و دسترسی به اینترنت در گروه شاخص‌های استاندارد زندگی) یکسان

کشور بپردازند. به‌عنوان مثال، شیروانیان و بخشوده (۲۰۱۲) با استفاده از داده‌های سرشماری مربوط به سال ۱۳۸۵ توزیع و شدت فقر را بر اساس شاخص‌های آموزش، مسکن، غذا، درآمد و سلامت در مناطق روستایی ارزیابی کردند. نتایج این مطالعه نشان داد که فقر چندبعدی پدیده‌ای فراگیر در مناطق روستایی است و شاخص‌های مسکن و آموزش در پدید آوردن فقر سهم زیادی داشته‌اند. خلیج و یوسفی (۲۰۱۵) نیز با بهره‌گیری از داده‌های سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ با استفاده از روش آلکایر و فوستر شاخص فقر چندبعدی را در ایران محاسبه کردند. نتایج این مطالعه نشان داد که با در نظر گرفتن آستانه فقر ۰/۲۳، توزیع و شدت فقر در کشور به ترتیب ۱۲/۳ و ۳۰/۶ درصد است. مقایسه وضعیت محرومیت خانوارهای شهری و روستایی نشان داد که در خانوارهای شهری، بیشترین محرومیت در زیرشاخص‌های وضعیت سواد خانوار و دارایی است. این در حالی است که بیشترین محرومیت در خانوارهای روستایی مربوط به زیرشاخص‌های دارایی، نوع اسکلت واحد مسکونی و وضعیت سواد خانوار است. راغفر و اسفندیارپور (۲۰۱۵) طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۸۸ شاخص فقر چندبعدی را برای مناطق شهری و روستایی کشور با استفاده از روش آلکایر و فوستر در قالب پنج بعد و یازده زیرشاخص اندازه‌گیری کردند. نتایج این مطالعه نشان داد که شاخص فقر چندبعدی در طول دوره تا سال ۱۳۹۱ دارای روند کاهشی و پس از آن در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته است. در نهایت، افراخته و همکاران (۲۰۱۹) با هدف برآورد شاخص فقر چندبعدی با استفاده از روش آلکایر و فوستر به مطالعه خانوارهای روستایی شهرستان همدان پرداختند. آن‌ها به‌منظور وزن‌دهی به شاخص‌ها از روش تحلیل سلسله مراتبی استفاده نمودند. بر اساس نتایج این تحقیق، وسعت فقر در جامعه مورد مطالعه حدود ۴۹ درصد، شدت آن بیش از ۴۳ درصد و میزان شاخص چندبعدی نیز ۲۱/۴۴ درصد تعیین شده است. بر اساس این مطالعه، شاخص‌های درآمد، تغذیه، بیمه بازنشستگی و وضعیت اشتغال به ترتیب بیشترین سهم را در شاخص فقر چندبعدی داشته‌اند.

روش‌شناسی تحقیق

داده‌ها

واحد تحلیل در این مطالعه از یک سو خانوارهای روستایی و از سوی دیگر کلیه شهرستان‌های دارای خانوار روستایی در ایران بودند (۳۹۵ شهرستان). به عبارت دیگر این مطالعه به تحلیل ابعاد فقر چندبعدی روستایی در سطح شهرستان‌های مختلف بر اساس اطلاعات سطح خانوار و اطلاعات سطح شهرستان پرداخته است. به‌منظور برآورد ابعاد فقر (شامل فقر آموزشی، فقر تغذیه‌ای و فقر استانداردهای زندگی) در سطح شهرستان از اطلاعات سطح خانوار استفاده شد. این اطلاعات شامل نمونه‌ای متشکل از ۲۰

4. Alkire & Foster

خانوارهای روستایی که دچار محرومیت در مجموع ابعاد مختلف فقر هستند (Q) به کل تعداد خانوارهای روستایی (P) موجود در جامعه. این مقدار با استفاده از رابطه (۲) محاسبه می‌گردد.

$$H = Q / P$$

رابطه (۲)

در اینجا Q و P به ترتیب از روابط ۳ و ۴ محاسبه می‌شود.

$$Q = \sum_{i=1}^n (p_i * q_i)$$

رابطه (۳)

که در این رابطه q_i وضعیت خانوار آم از نظر شاخص فقر چندبعدی و p_i تعداد افراد خانواده آم است.

$$P = \sum_{i=1}^n p_i$$

رابطه (۴)

محاسبه شدت فقر^۶ در سطح جامعه (A) که عبارت است از نسبت مجموع موزون امتیاز تعداد خانوارهایی که دچار فقر چندبعدی هستند به تعداد کل خانوارهایی که دچار فقر چندبعدی هستند. این مقدار با استفاده از رابطه (۵) محاسبه می‌گردد.

نیستند، یک سطح جزئی نیز به برخی از زیر شاخص‌ها اضافه شد تا وزن نهایی هر یک از شاخص‌های جزئی تعدیل گردد. بر این اساس فرآیند محاسبه شاخص فقر چندبعدی به صورت زیر بود:

محاسبه مقدار محرومیت هر خانوار: برای این منظور ابتدا وضعیت برخورداری هر خانوار از هر یک از شاخص‌های ۱۴ گانه تعیین شد. سپس برای هر یک از خانوارها مقدار شاخص محرومیت (DH_i) بر اساس رابطه (۱) محاسبه شد. به عنوان مثال، مقدار شاخص محرومیت و روش محاسبه آن برای چهار خانواده با زیر شاخص‌های مختلف در جدول شماره ۲ نمایش داده شده است.

$$DH_i = \sum_{j=1}^m (w_j * d_{ij}) \quad (i=1,2,\dots,n)$$

رابطه (۱)

که در اینجا DH_i مقدار ضریب محرومیت خانوار آم، w_j نشان‌دهنده وزن شاخص آم، d_{ij} نشان‌دهنده وضعیت محرومیت خانوار آم در شاخص آم و j ردیف شاخص مربوطه در جدول شاخص‌ها (بین ۱ تا m) است.

محاسبه شاخص گستردگی فقر^۵ در سطح جامعه (H) (کشور، استان و شهرستان): که عبارت است از نسبت تعداد اعضای

6. The intensity of poverty

5. Headcount ratio

جدول ۱. ابعاد، معیارها و وزن‌ها مورداستفاده در محاسبه شاخص فقر چندبعدی.

وزن نهایی (wj)	نماد	معیارها (وزن) معیار فقر خانوار (مقدار = ۱ دارای محرومیت) (dj)	ابعاد (وزن)
(۱/۶)	Edu1	وجود فرد بالای ۱۰ سال در خانواده که حداقل دارای مدرک تحصیلی ابتدایی نیست (۱/۲)	آموزش
(۱/۶)	Edu2	وجود فرد بالای ۱۰ سال در خانواده که بی‌سواد است (۱/۲)	(۱/۳)
(۱/۱۲)	Health1	کمتر بودن سرانه مراکز بهداشتی و درمانی از حد پایین میانگین جامعه (۱/۲)	سلامت (بهداشت و تغذیه) (۱/۳)
(۱/۱۲)	Health2	کمتر بودن سرانه تخت‌های بیمارستانی از حد پایین میانگین جامعه (۱/۲)	
(۱/۶)	Food	کمتر بودن میانگین هزینه‌های خوراکی خانوار از حد پایین میانگین جامعه (۱)	تغذیه (۱/۲)
(۱/۲۱)	LivSt1	عدم دسترسی خانوارها به انرژی برق (۱/۷)	
(۱/۲۱)	LivSt2	عدم دسترسی خانوارها به گاز لوله‌کشی (۱/۷)	
(۱/۲۱)	LivSt3	عدم دسترسی خانوارها به آب آشامیدنی سالم (۱/۷)	
(۱/۶۳)	LivSt4	عدم دسترسی به تلفن (۱/۳)	استانداردهای زندگی (۱/۳)
(۱/۶۳)	LivSt5	عدم دسترسی به اینترنت (۱/۳)	امکانات اطلاعاتی و ارتباطی (۱/۷)
(۱/۶۳)	LivSt6	عدم دسترسی به کامپیوتر (۱/۳)	
(۱/۲۱)	LivSt7	عدم دسترسی خانوارها به حمام (۱/۷)	
(۱/۲۱)	LivSt8	عدم تملک منزل مسکونی توسط خانوارها (۱/۷)	
(۱/۲۱)	LivSt9	عدم مالکیت خودرو شخصی توسط خانوارها (۱/۷)	
۱		جمع ضرایب	

جدول ۲. مقدار هر یک از شاخص‌های محرومیت برای چهار خانوار مختلف.

دیارها	wi	dj1	dj2	dj3	dj4
Edu1	-/۱۶۷	۱	۱	۱	۰
Edu2	-/۱۶۷	۰	۱	۰	۰
Health1	-/۰۸۳	۰	۰	۱	۰
Health2	-/۰۸۳	۰	۰	۰	۰
Food	-/۱۶۷	۰	۱	۱	۱
LivSt1	-/۰۴۸	۱	۱	۱	۰
LivSt2	-/۰۱۶	۰	۱	۰	۱
LivSt3	-/۰۱۶	۰	۱	۰	۱
LivSt4	-/۰۱۶	۱	۱	۱	۰
LivSt5	-/۰۴۸	۰	۰	۰	۰
LivSt6	-/۰۴۸	۰	۱	۰	۱
LivSt7	-/۰۴۸	۰	۰	۱	۰
LivSt8	-/۰۴۸	۱	۱	۱	۰
LivSt9	-/۰۴۸	۰	۰	۰	۱
تعداد افراد خانوار (pi)					
شماره ردیف خانوار (i)					
مقدار ضریب محرومیت خانوار DHI					
وضعیت محرومیت (q) (۱ = محروم و ۰ = غیر محروم) $DHI \geq 1/3$ محروم					
$H = ((4 \times 0) + (5 \times 1) + (3 \times 1)) / (4 + 5 + 3 + 4) = 0.5$ گستردگی فقر (H)					
$A = (((0.278 \times 4 \times 0) + (0.69 \times 5 \times 1) + (0.575 \times 3 \times 1) + (0.294 \times 4 \times 0)) / (4 \times 0 + 5 \times 1 + 3 \times 1 + 4 \times 0)) = 0.647$ شدت فقر (A)					
$MPI = 0.5 \times 0.647 = 0.323$ شاخص فقر چندبعدی $MPI = H.A$					
$C_E = ((0.167 \times 1 \times 4 \times 0) + (0.167 \times 0 \times 4 \times 0) + (0.167 \times 1 \times 5 \times 1) + (0.167 \times 1 \times 5 \times 1) + (0.167 \times 1 \times 3 \times 1) + (0.167 \times 0 \times 3 \times 1) + (0.167 \times 0 \times 4 \times 0) + (0.167 \times 0 \times 4 \times 0)) / (4 + 5 + 3 + 4) / 0.323 = 0.42$ سهم بعد آموزش در فقر چندبعدی (C_E)					
$C_H = ((0.083 \times 0 \times 4 \times 0) + (0.083 \times 0 \times 0 \times 0) + (0.167 \times 0 \times 4 \times 0) + (0.083 \times 0 \times 5 \times 1) + (0.083 \times 0 \times 5 \times 1) + (0.167 \times 1 \times 5 \times 1) + (0.083 \times 1 \times 3 \times 1) + (0.167 \times 0 \times 3 \times 1) + (0.083 \times 0 \times 4 \times 0) + (0.083 \times 0 \times 4 \times 0)) / (4 + 5 + 3 + 4) / 0.323 = 0.307$ سهم بعد سلامت در فقر چندبعدی (C_H)					
$C_L = 1 - (C_E + C_H) = 1 - (0.42 + 0.307) = 0.273$ سهم بعد استاندارد زندگی در فقر چندبعدی (C_L)					

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

محاسبه نقش هر یک از ابعاد سه‌گانه (C_k) در مقدار کل شاخص فقر چندبعدی: که برای این منظور از رابطه ۷ استفاده شد.

$$C_k = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m (w_{jk} * d_{ijk} * p_i * q_i)}{MPI} \quad (k = E, H, L)$$

رابطه (۷)

که در این رابطه k نشان‌دهنده بعد فقر بوده و برابر است با

$$A = \frac{\sum_{i=1}^n (DH_i * p_i * q_i)}{\sum_{i=1}^n (p_i * q_i)} \quad \text{رابطه (۵)}$$

محاسبه شاخص فقر چندبعدی خانوارهای روستایی (MPI) با استفاده از رابطه (۶).

$$MPI = H.A$$

رابطه (۶)

نسبت خانوارهای مواجه با محرومیت در شاخص مربوطه به کل خانوارهای مورد مطالعه استفاده شد (رابطه ۸).

$$D_{jc} = \frac{\sum_{i=1}^n d_{ijc}}{H_c} \quad (\text{رابطه ۸})$$

در این تابع D_{jc} وضعیت محرومیت خانوارهای روستایی در شهرستان یا استان d_{ijc} وضعیت محرومیت خانواده i در شاخص j در شهرستان یا استان c و H_c تعداد کل خانوارهای مورد مطالعه در آن استان یا شهرستان است. جدول شماره ۳، نشان‌دهنده چگونگی محاسبه شاخص MDPI برای دو شهرستان نمونه است.

هر یک از ابعاد سه‌گانه فقر شامل آموزش (E)، سلامت (H) و استانداردهای زندگی W_{jk} (L) نشان‌دهنده وزن شاخص k در بعد j ، d_{ijk} نشان‌دهنده وضعیت محرومیت خانواده k در شاخص j در بعد i ، عبارت است از تعداد جمعیت خانواده k و Q_i عبارت است از وضعیت خانوار k از نظر شاخص فقر چندبعدی.

محاسبه شاخص فقر چندبعدی در سطح استان و شهرستان: به این منظور محاسبات فوق برای افراد ساکن در هر یک از استان‌ها و شهرستان‌ها به تفکیک جامعه مربوطه مجدداً انجام شد. تمامی مراحل محاسبات مشابه مراحل فوق بود و تنها تفاوت موجود در اینجا در محاسبه وضعیت محرومیت خانوارهای روستایی موجود در هر شهرستان یا استان بود که به جای صفر و یک از

جدول ۳. نحوه محاسبه شاخص محرومیت در سطح شهرستان یا استان.

نماد	Wi	Dj1	Dj2
Edu1	۰/۱۶۷	۰/۳۳۳	۰/۶۴۴
Edu2	۰/۱۶۷	۰/۳۳۳	۰/۶۴۴
Health1	۰/۰۸۳	۰/۱۲۵	۰/۳۹۰
Health2	۰/۰۸۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
Food	۰/۱۶۷	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰
LivSt1	۰/۰۴۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
LivSt2	۰/۰۱۶	۰/۸۳۳	۰/۸۳۱
LivSt3	۰/۰۱۶	۰/۵۸۳	۰/۷۴۶
LivSt4	۰/۰۱۶	۰/۱۶۷	۰/۴۰۷
LivSt5	۰/۰۴۸	۰/۱۶۷	۰/۱۸۶
LivSt6	۰/۰۴۸	۰/۰۰۰	۰/۰۳۴
LivSt7	۰/۰۴۸	۰/۱۶۷	۰/۰۶۸
LivSt8	۰/۰۴۸	۰/۵۴۲	۰/۸۶۴
LivSt9	۰/۰۴۸	۰/۰۰۰	۰/۴۷۵
	تعداد افراد خانوار (p_i)	۶۹	۱۸۸
	شماره ردیف خانوار (i)	۱	۲
	مقدار ضریب محرومیت خانوار DHI	۰/۲۸۲	۰/۴۷۲
	وضعیت محرومیت (q_i) (۱ = محروم و ۰ = غیر محروم) $DHI \geq 1/3$ = محروم	۰	۱
	گسترده‌گی فقر (H)	۰/۲۶۱	۰/۶۵۴
	شدت فقر (A)	۰/۴۸۸	۰/۵۷۳
	شاخص فقر چندبعدی $MPI=H.A$	۰/۱۲۷	۰/۳۷۵
	سهم بعد آموزش در فقر چندبعدی (C_E)	۰/۵۶۹	۰/۵۵۳
	سهم بعد سلامت در فقر چندبعدی (C_H)	۰/۲۴۷	۰/۲۳۵
	سهم بعد استاندارد زندگی در فقر چندبعدی (C_L)	۰/۱۸۴	۰/۲۱۲

یافته‌ها

تحلیل وضعیت محرومیت و گستردگی فقر روستایی در ایران

بر اساس نتایج حاصل از این مطالعه میزان شاخص محرومیت در بین خانوارهای روستایی در ایران ۰/۴۵ است (جدول شماره ۴). به عبارت دیگر، حدود ۴۵ درصد از خانوارهای روستایی حداقل در دوسوم (حدود ۶۷ درصد) از شاخص‌های فقر دچار محرومیت هستند. همچنین، شاخص گستردگی فقر در بین روستاییان در ایران ۰/۶۲۵ است. این بدان مفهوم است که ۶۲/۵ درصد از افراد ساکن در جوامع روستایی در خانوارهای دچار محرومیت زندگی می‌کنند. تفاوت مشاهده شده بین این دو مقدار (۴۵ درصد و ۶۲/۵ درصد) نشان دهنده این است که خانوارهای دارای بعد جمعیتی بزرگ‌تر نسبت به خانوارهای کم جمعیت‌تر بیشتر دچار محرومیت هستند. بیشترین میزان محرومیت (با مقدار ۰/۵۶۰) و بیشترین میزان گستردگی فقر (با مقدار ۰/۸۲۶) مربوط به استان سیستان

و بلوچستان است. این استان، یکی از استان‌های مرزی است که در جنوب شرق ایران واقع شده است (تصویر شماره ۱). به دلیل شرایط اقلیمی، این استان از فقر شدید منابع طبیعی مانند کمبود منابع آبی و دمای بالا، رنج می‌برد. این ویژگی‌ها موجب شده تولید محصولات کشاورزی در این استان بسیار پریسک باشد. از سوی دیگر فعالیت‌های غیرکشاورزی در نواحی روستایی این استان نیز توسعه نیافته، لذا، منابع درآمدی برای روستائیان ساکن در این استان بسیار محدود باقی مانده است. این مسئله خود به شدت محرومیت در این استان دامن زده است. در سمت دیگر، دو استان تهران و یزد قرار دارند که به ترتیب دارای کمترین میزان شاخص محرومیت (۰/۳۲۴) و کمترین میزان گستردگی محرومیت (۰/۳۷۵) هستند. اگرچه استان یزد نیز همانند استان سیستان از برخی محدودیت‌های اقلیمی همانند دمای بالا و بارندگی اندک رنج می‌برد، اما از یک سو مواجهه کمتر خانوارهای روستایی در این استان با محرومیت و از سوی دیگر گستردگی کمتر آن در این استان، جالب توجه است.

جدول ۴. وضعیت شاخص‌های گوناگون فقر و محرومیت در میان خانوارهای روستایی به تفکیک استان.

استان	نمره محرومیت فردی ^۱ (IDS)	گستردگی فقر ^۲ (H)	شدت فقر ^۳ (A)	فقر چندبعدی ^۴ (MPI)
ایران	۰/۴۵۰	۰/۶۲۸	۰/۵۵۸	۰/۳۳۹
سیستان و بلوچستان	۰/۵۶۰	۰/۸۲۷	۰/۶۱۷	۰/۵۱۰
آذربایجان غربی	۰/۵۲۱	۰/۸۱۹	۰/۵۷۰	۰/۴۶۷
کرمانشاه	۰/۵۲۵	۰/۸۱۵	۰/۵۶۷	۰/۴۶۲
لرستان	۰/۵۰۵	۰/۸۱۲	۰/۵۵۹	۰/۴۵۴
کردستان	۰/۴۹۸	۰/۷۵۷	۰/۵۵۸	۰/۴۲۳
ایلام	۰/۴۸۶	۰/۷۵۳	۰/۵۵۷	۰/۵۵۷
خوزستان	۰/۴۷۱	۰/۷۳۵	۰/۵۵۸	۰/۴۱۰
اردبیل	۰/۴۹۶	۰/۷۲۳	۰/۵۶۲	۰/۴۰۶
آذربایجان شرقی	۰/۴۹۶	۰/۶۹۴	۰/۵۸۲	۰/۴۰۴
کهگیلویه و بویراحمد	۰/۴۶۷	۰/۶۹۹	۰/۵۶۱	۰/۳۹۲
همدان	۰/۴۸۵	۰/۶۸۴	۰/۵۶۶	۰/۳۸۷
هرمزگان	۰/۴۶۶	۰/۶۸۸	۰/۵۴۱	۰/۳۷۳
چهارمحال و بختیاری	۰/۴۵۵	۰/۶۰۸	۰/۵۵۳	۰/۳۳۷
گیلان	۰/۴۴۵	۰/۵۹۵	۰/۵۵۵	۰/۳۳۰
مرکزی	۰/۴۴۵	۰/۵۷۹	۰/۵۵۶	۰/۳۲۲
قزوین	۰/۴۴۱	۰/۶۰۶	۰/۵۲۸	۰/۳۲۰
بوشهر	۰/۴۲۰	۰/۶۰۲	۰/۵۳۱	۰/۳۱۹
گلستان	۰/۴۱۷	۰/۵۹۸	۰/۵۳۲	۰/۳۱۸

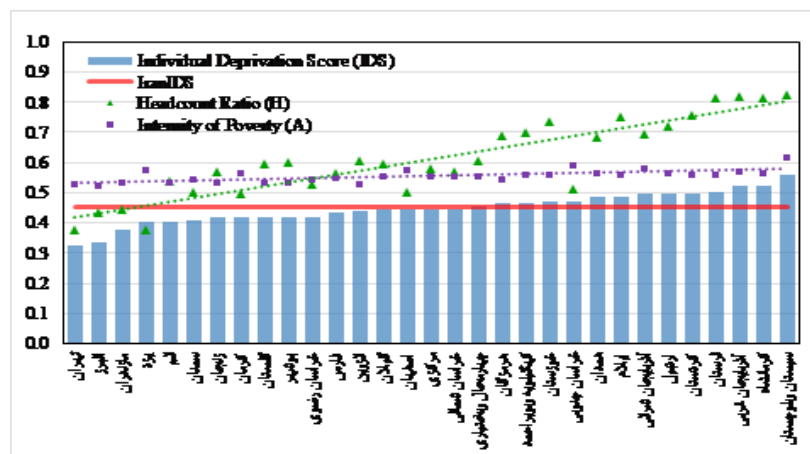
1. Individual Deprivation Score
2. Headcount Ratio
3. Intensity of Poverty
4. Multidimensional poverty Index

ادامه جدول ۴. وضعیت شاخص‌های گوناگون فقر و محرومیت در میان خانوارهای روستایی به تفکیک استان.

استان	نمره محرومیت فردی ^۱ (IDS)	گسترده‌گی فقر ^۲ (H)	شدت فقر ^۳ (A)	فقر چندبعدی ^۴ (MPI)
خراسان شمالی	۰/۴۴۶	۰/۵۶۷	۰/۵۵۳	۰/۳۱۴
فارس	۰/۴۳۳	۰/۵۶۶	۰/۵۴۹	۰/۳۱۱
خراسان جنوبی	۰/۴۷۱	۰/۵۱۴	۰/۵۸۹	۰/۳۰۳
زنجان	۰/۴۱۶	۰/۵۶۹	۰/۵۳۱	۰/۳۰۲
خراسان رضوی	۰/۴۲۱	۰/۵۳۰	۰/۵۴۶	۰/۲۸۹
قم	۰/۴۰۶	۰/۵۴۰	۰/۵۳۳	۰/۲۸۸
اصفهان	۰/۴۴۵	۰/۵۰۱	۰/۵۷۳	۰/۲۸۷
کرمان	۰/۴۱۷	۰/۴۹۸	۰/۵۶۲	۰/۲۸۰
سمنان	۰/۴۱۰	۰/۵۰۲	۰/۵۴۶	۰/۲۷۴
مازندران	۰/۳۷۷	۰/۴۴۲	۰/۵۳۵	۰/۲۳۷
البرز	۰/۳۳۴	۰/۴۳۴	۰/۵۲۲	۰/۲۳۷
یزد	۰/۴۰۵	۰/۳۷۵	۰/۵۷۷	۰/۲۱۶
تهران	۰/۳۲۴	۰/۳۷۹	۰/۵۲۶	۰/۲۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۱. وضعیت شاخص‌های A و IDS، H و A در میان خانوارهای روستایی به تفکیک استان. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

محرومیت در استان‌های مختلف حاکی از بیشتر بودن میزان محرومیت در استان‌های مرزی در مقایسه با استان‌های مرکزی است.

تحلیل شدت فقر روستایی

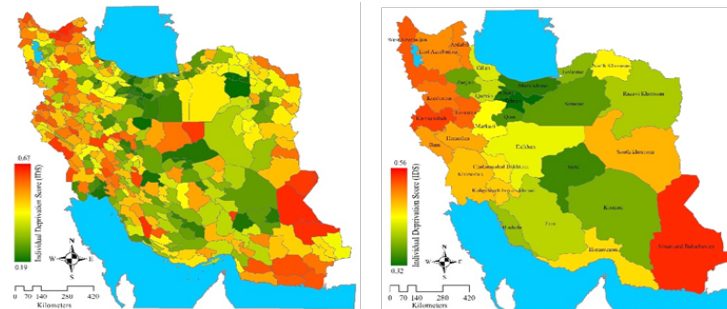
بر اساس نتایج حاصل از این مطالعه مقدار شاخص شدت فقر روستایی (A) در ایران ۰/۵۵۸ است (جدول شماره ۴). این بدان مفهوم است که خانوارهای روستایی در ایران در حدود ۵۵/۸ درصد از شاخص‌های مورد مطالعه با محرومیت مواجه بوده‌اند. بیشترین شدت فقر مربوط به استان سیستان و بلوچستان و کمترین شدت فقر مربوط به استان البرز بوده است. به نظر می‌رسد

تصاویر شماره ۲ و ۳، به ترتیب وضعیت محرومیت و گستردگی فقر روستایی را در هر یک از استان‌ها و شهرستان‌های ایران نشان می‌دهند. این اشکال می‌توانند به درک بهتر توزیع جغرافیایی و پراکندگی فقر و محرومیت کمک نمایند. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد، محرومیت و گستردگی فقر در میان استان‌ها و شهرستان‌هایی که در نواحی غربی و جنوب شرقی کشور واقع شده‌اند، نسبت به سایر مناطق بیشتر است.

این مسئله خود نشان‌دهنده فقدان توازن در دسترسی مناسب به امکانات رفاهی، آموزشی، بهداشتی و منابع مختلف از جمله تولید است که تا حد زیادی حاکمیت نوعی نظام توسعه مرکز-پیرامون را نشان می‌دهد. چرا که مقایسه و تبیین وضعیت

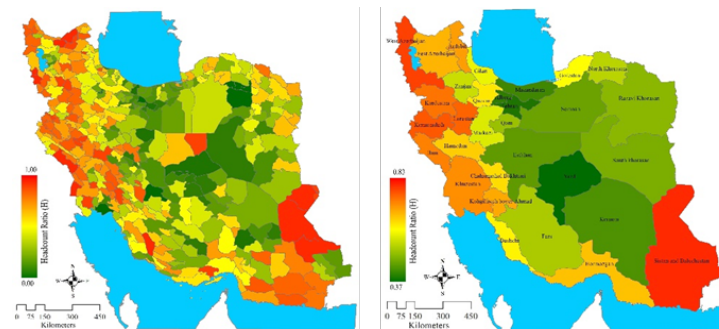
شاخص گستردگی و شدت فقر حاکی از آن است که تفاوت عمده میان مناطق روستایی ایران در گستردگی فقر است تا در شدت آن (همزمان با افزایش شاخص محرومیت میزان شاخص شدت فقر تقریباً ثابت بوده، اما شاخص گستردگی فقر در حال افزایش است). به عبارت دیگر میزان محرومیت خانوارهای روستایی در شاخص‌های مختلف (شدت فقر) در تمام مناطق روستایی تقریباً یکسان بوده و تفاوت عمده در این زمینه مربوط به تعداد افراد در معرض فقر است (تصویر شماره ۱). بررسی درصد افراد روستایی دچار محرومیت (جدول شماره ۵) تأییدکننده همین موضوع است، به گونه‌ای که درصد این افراد از حدود ۴۰ درصد در استان تهران تا حدود ۸۰ درصد در استان‌های سیستان و بلوچستان و کرمانشاه متغیر است.

عواملی نظیر نزدیکی به مرکز (پایتخت کشور)، مساحت اندک، تراکم جمعیت بیشتر، برخورداری از زیرساخت‌های مناسب‌تر ارتباطی، شرایط مساعدتر اقلیمی، توجه بیشتر دولت مرکزی به مناطق مرکزی و غیره، موجب شده است تا خانوارهای روستایی در این استان دسترسی بهتر و بیشتری به امکانات و خدمات گوناگون رفاهی داشته و در نتیجه با شدت فقر کمتری مواجه باشند. این در حالی است که شرایط در مورد استان سیستان و بلوچستان عکس است. با این وجود و همان‌طور که در تصویر شماره ۱ و جدول شماره ۴ نیز مشخص است، دامنه تغییرات شدت فقر (۰/۰۹۴) نسبت به گستردگی فقر (۰/۴۵) بسیار کمتر است. تصویر شماره ۴، نشان‌دهنده وضعیت شدت فقر روستایی در هر یک از استان‌ها و شهرستان‌های ایران است. مقایسه دو

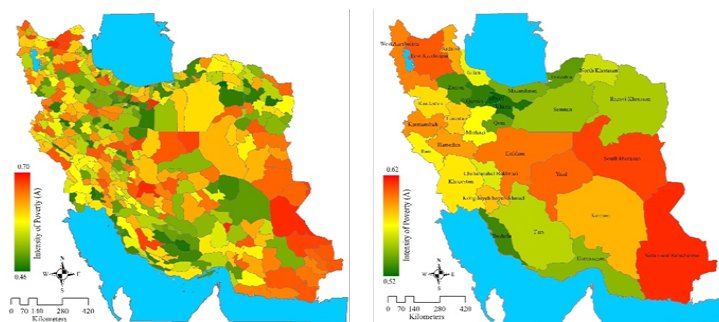
فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۲. وضعیت شاخص ضریب محرومیت خانوارهای روستایی در هر یک از استان‌ها و شهرستان‌های مورد مطالعه. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۳. وضعیت شاخص گستردگی فقر خانوارهای روستایی در هر یک از استان‌ها و شهرستان‌های ایران. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۴. وضعیت شاخص شدت فقر خانوارهای روستایی در هر یک از استان‌ها و شهرستان‌های ایران. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

جدول ۵. وضعیت درصد افراد محروم و ابعاد فقر چندبعدی (MPI) هر یک استان‌ها.

استان	درصد افراد محروم	ابعاد فقر چندبعدی (MPI)		
		آموزش ^۱	سلامت ^۲	استانداردهای زندگی ^۳
ایران	۶۵/۵	۰/۴۶۶	۰/۳۳۴	۰/۲۰۰
کرمانشاه	۸۳/۳	۰/۴۱۲	۰/۳۸۰	۰/۲۰۹
سیستان و بلوچستان	۸۳/۰	۰/۴۲۳	۰/۳۰۴	۰/۲۶۳
لرستان	۸۲/۵	۰/۴۲۷	۰/۳۳۸	۰/۲۳۵
آذربایجان غربی	۸۲/۳	۰/۴۰۴	۰/۳۹۶	۰/۲۰۱
ایلام	۷۷/۶	۰/۴۶۱	۰/۳۲۷	۰/۲۱۲
کردستان	۷۷/۵	۰/۵۰۳	۰/۳۳۰	۰/۱۶۸
لردبیل	۷۳/۷	۰/۴۵۰	۰/۳۶۵	۰/۱۸۵
هرمزگان	۷۳/۳	۰/۳۷۷	۰/۳۷۲	۰/۲۵۰
کهگیلویه و بویراحمد	۷۲/۵	۰/۴۷۷	۰/۳۰۹	۰/۲۱۴
آذربایجان شرقی	۷۱/۱	۰/۴۸۱	۰/۳۵۷	۰/۱۶۲
همدان	۷۰/۶	۰/۵۰۲	۰/۳۶۶	۰/۱۳۲
قزوین	۶۵/۲	۰/۴۳۹	۰/۳۷۸	۰/۱۸۴
مرکزی	۶۴/۲	۰/۵۳۳	۰/۳۱۸	۰/۱۴۹
بوشهر	۶۴/۲	۰/۴۱۷	۰/۳۷۸	۰/۲۰۵
چهارمحال و بختیاری	۶۴/۱	۰/۴۷۶	۰/۳۵۵	۰/۱۶۸
خراسان جنوبی	۶۴/۰	۰/۴۸۶	۰/۲۸۸	۰/۲۲۶
خراسان شمالی	۶۲/۸	۰/۵۰۹	۰/۲۹۶	۰/۱۹۵
قم	۶۰/۲	۰/۵۴۵	۰/۲۷۵	۰/۱۸۰
گیلان	۶۵/۲	۰/۵۲۴	۰/۲۷۸	۰/۱۹۸
فارس	۶۰/۹	۰/۴۴۲	۰/۳۵۳	۰/۲۰۵
گلستان	۶۳/۴	۰/۵۴۷	۰/۲۷۵	۰/۱۷۸
خوزستان	۷۳/۴	۰/۴۸۱	۰/۳۱۶	۰/۲۰۴
اصفهان	۵۹/۷	۰/۵۱۱	۰/۳۳۶	۰/۱۵۲
کرمان	۵۵/۸	۰/۴۳۹	۰/۳۰۰	۰/۲۶۱
زنجان	۶۱/۸	۰/۵۶۱	۰/۲۴۹	۰/۱۹۰
خراسان رضوی	۵۸/۰	۰/۴۳۲	۰/۳۷۳	۰/۱۹۶
سمنان	۵۴/۹	۰/۴۷۸	۰/۳۲۹	۰/۱۹۳
مازندران	۴۷/۹	۰/۵۲۰	۰/۳۳۱	۰/۱۵۰
یزد	۴۶/۶	۰/۴۵۱	۰/۳۶۱	۰/۱۸۸
البرز	۴۵/۰	۰/۵۳۶	۰/۲۷۶	۰/۱۸۸
تهران	۴۰/۲	۰/۵۱۱	۰/۲۸۶	۰/۲۰۳

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

1. Education
2. Health
3. Living standard

از میان سه بعد اصلی شاخص فقر چندبعدی (آموزش، سلامت و استانداردهای زندگی)، بعد آموزش با ۴۶/۶ درصد بیشترین سهم را در وضعیت محرومیت خانوارهای روستایی داشته است. پس از این بعد، به ترتیب ابعاد سلامت و استانداردهای زندگی با ۳۳/۴ درصد و ۲۰ درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. از جنبه ابعاد مختلف، در فقر آموزشی محروم‌ترین استان، استان زنجان بوده است (۰/۵۶۱). از نظر بعد سلامت محروم‌ترین استان، آذربایجان غربی (۰/۳۹۶) و از نظر بعد استانداردهای زندگی در جامعه روستایی محروم‌ترین استان، سیستان و بلوچستان (۰/۲۶۳) بوده است. در مجموع و بر اساس مقادیر شاخص فقر چندبعدی، استان سیستان و بلوچستان فقیرترین و محروم‌ترین استان در ایران است (۰/۵۱۰). پس از این استان، استان‌های آذربایجان غربی (۰/۴۶۷)، کرمانشاه (۰/۴۶۲) و لرستان (۰/۴۵۴) قرار دارند (جدول شماره ۴ و تصاویر شماره ۵، ۶ و ۷). در سمت دیگر این فهرست نیز استان‌های تهران، یزد و البرز قرار دارند که به ترتیب با مقادیر ۰/۲، ۰/۲۱۶ و ۰/۲۲۷ کمترین میزان شاخص فقر چندبعدی را داشته‌اند.

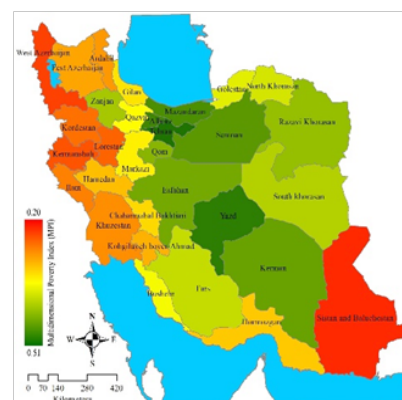
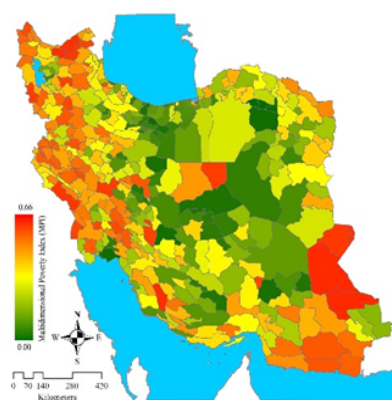
بررسی وضعیت پراکندگی جغرافیایی استان‌های مختلف از نظر سهم هر یک از ابعاد سه‌گانه آن‌ها در شاخص فقر چندبعدی (تصویر شماره ۸) نشان می‌دهد که از نظر بعد آموزشی استان‌های واقع در نواحی شمالی و مرکزی، از نظر بعد بهداشتی استان‌های واقع در مرکز و شمال غرب و از نظر بعد استانداردهای زندگی استان‌های واقع در جنوب، جنوب شرق، جنوب غرب و شمال شرق ایران وضعیت بدتری نسبت به سایر نواحی دارند.

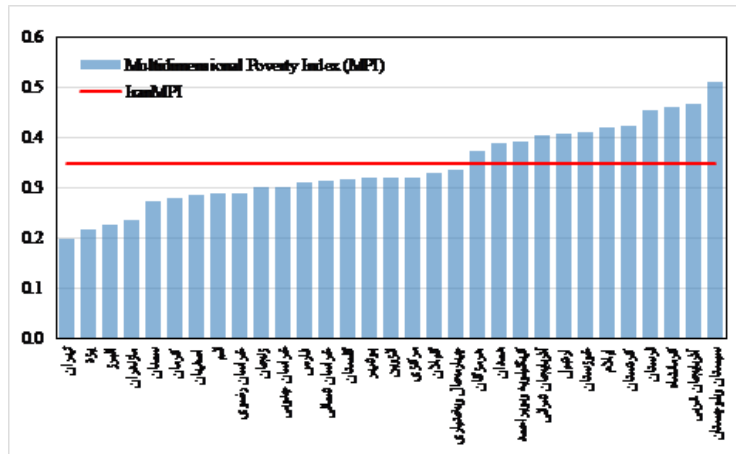
تحلیل شاخص فقر چندبعدی و سهم هر یک از ابعاد آن در فقر خانوارهای روستایی

این مطالعه نشان داد که مقدار شاخص فقر چندبعدی (MPI) در میان جامعه روستایی ایران ۰/۳۴۹ است (جدول شماره ۴). همان‌گونه که قبلاً اشاره شد شاخص MPI در واقع نشان‌دهنده تلفیقی از گستردگی و شدت فقر است. تصویر شماره ۵، وضعیت این شاخص را در بین استان‌ها و شهرستان‌های مختلف ایران نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد تمرکز فقر چندبعدی روستایی بیشتر در استان‌ها و شهرستان‌های نواحی مرزی واقع در مناطق غرب، شمال غرب و جنوب شرق ایران است. دوری از مرکز، تمرکز بیشتر بر استراتژی‌های معیشتی مبتنی بر کشاورزی و شرایط بد اقلیمی (به‌ویژه در جنوب شرق و برخی نواحی مرکزی ایران) از جمله ویژگی‌های مشترک این مناطق است.

تصویر شماره ۶، وضعیت شاخص MPI را در هر یک از استان‌ها نسبت به مقدار این شاخص در ایران نشان داده است. در مجموع وضعیت فقر چندبعدی در ۱۲ استان نسبت به مقدار این شاخص در کل کشور وخیم‌تر است که این ۱۲ استان روی هم حدود ۳۹ درصد از جمعیت روستایی ایران را در خود جای داده‌اند.

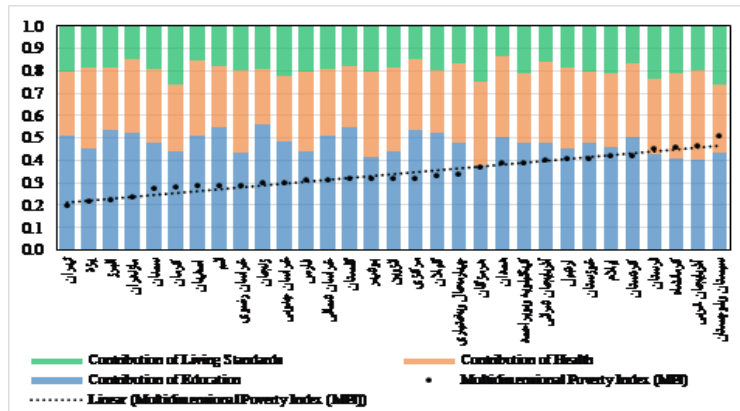
تصویر شماره ۷ و جدول شماره ۵ نشان‌دهنده سهم هر یک از ابعاد فقر چندبعدی از کل این شاخص در هر یک از استان‌های ایران و شاخص فقر چندبعدی هستند. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد در تمامی استان‌ها سهم بعد آموزش در MPI نسبت به دو بعد دیگر بیشتر بوده است.

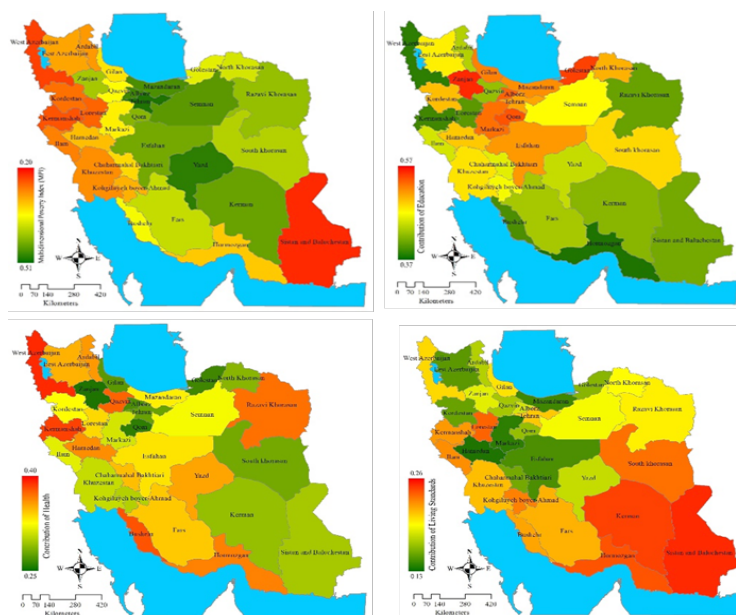
فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۶. مقایسه شاخص MPI مربوط به استان‌های مختلف نسبت به شاخص MPI مربوط به کل کشور. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۷. وضعیت شاخص MPI و سهم هر یک از ابعاد آن در فقر خانوارهای روستایی به تفکیک استان. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۸. وضعیت پراکندگی فقر چندبعدی (MPI) و سهم ابعاد مختلف آن در هر یک از استان‌های ایران. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعات گوناگون نشان داده‌اند که فقر پدیده‌ای تک‌بعدی نبوده و صرفاً جنبه اقتصادی ندارد. لذا، پرداختن به مسئله فقر و مدیریت آن مستلزم تغییر نوع نگاه به فقر از حالت یک پدیده تک‌بعدی به یک پدیده چندبعدی است. گذشته از این فقر ماهیتی مطلق نداشته بلکه نسبی است. این بدان مفهوم است که بررسی و تحلیل آن بسته به زمان و مکان متفاوت بوده و شاخص‌ها و معیارهای خاص خود را می‌طلبد. بر اساس همین تغییر رویکرد نسبت به مسئله فقر، یعنی نگاه چندبعدی و نسبی به آن، در این مطالعه سعی شد به مسئله فقر که همچنان پدیده‌ای روستایی‌تر است تا شهری، متفاوت نگریسته شده و فقر روستایی در ایران از ابعاد مختلف آموزشی، سلامت و رفاه (استانداردهای زندگی) و بر اساس شاخص‌های بومی مورد بررسی قرار گیرد. بدین منظور ابعاد مختلف فقر بر اساس ۱۴ شاخص مورد ارزیابی قرار گرفت. این مطالعه نشان داد که الف) گستردگی فقر در بین جامعه روستایی ایران بیش از شدت آن است. ب) فقر روستایی در ایران بیشتر از بعد آموزشی است تا سلامت و رفاه، این مسئله خود تأکیدی است بر صرفاً اقتصادی نبودن فقر. این مسئله در مطالعات مختلف نظیر (Abeje et al., 2020; Alkire et al., 2014; Alkire & Santos, 2018) نیز مورد تأکید بوده است. به‌عنوان مثال مطالعه شیروانیان و بخشوده (۲۰۱۲) نشان داد که فقر در نواحی روستایی ایران بیشتر جنبه آموزشی دارد تا جنبه اقتصادی و خانوارهای روستایی با توجه به شرایطشان در یک یا چند بعد فقیر هستند که فقر درآمدی یکی از ابعاد آن است. ج) مطالعه حاضر همچنین نشان داد که موقعیت جغرافیایی و دوری و نزدیکی به مرکز بر مسئله فقر تأثیر دارد. این مسئله در مطالعات دیگر نظیر (Elmi & Alitabar, 2012; Yousefi et al., 2015) نیز مورد تأکید بوده است. د) گذشته از موقعیت جغرافیایی، اقلیم نیز یکی دیگر از متغیرهای تأثیرگذار بر فقر روستایی است. مطالعات مختلف نظیر (Angelsen & Dokken, 2018; Azzarri & Signorelli, 2020; Barua et al., 2014; Hallegatte et al., 2015; Hertel & Rosch, 2010; Zhou et al., 2017) نشان داده‌اند که واقع شدن در نواحی نامساعد اقلیمی نقش انکارناپذیری در گستردگی و شدت فقر روستایی دارد. این مسئله به‌ویژه به این دلیل است که معیشت و رفاه خانوارهای روستایی وابستگی بسیاری به منابع طبیعی نظیر آب، خاک، جنگل، مرتع و بهره‌برداری از آن‌ها دارد. از سوی دیگر کمیت و کیفیت این منابع خود متأثر از شرایط و پارامترهای اقلیمی نظیر بارندگی و دما است. لذا، واقع شدن در مناطق یا شرایط اقلیمی نامناسب در فقر و محرومیت مردمان درگیر در آن شرایط خواهد داشت. یافته‌های این تحقیق وجود چنین تفاوتی را تنها از نظر شدت فقر در میان برخی استان‌ها مانند استان سیستان و بلوچستان با استان‌هایی نظیر گرگان، گلستان و مازندران از نظر آماری (در سطح اطمینان ۹۵ درصد)

تأیید نمود، اما این تفاوت در میان سایر نقاط از نظر آماری تأیید نشد. این خود حاکی از آن است که فقر پدیده‌ای پیچیده بوده متأثر از متغیرهای مختلفی است که در تبیین آن باید به‌طور همزمان مورد توجه قرار گیرند.

در پایان بر اساس یافته‌های این تحقیق، از آنجا که شدت و وسعت فقر از یک سو و ابعاد آن از سوی دیگر در مناطق مختلف متفاوت است، لازم است که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در درجه اول به این تفاوت‌ها توجه داشته و تنوع فقر و محرومیت روستایی را کاملاً درک نمایند. سپس بر اساس درک این تنوع و با در نظر گرفتن این تفاوت‌ها نسبت به فقرزدایی هوشمند اقدام نمایند. به‌عنوان مثال این مطالعه نشان داد که خانوارهای دارای بعد جمعیتی بزرگ‌تر نسبت به خانوارهای کم‌جمعیت بیشتر دچار محرومیت هستند، در نتیجه لازم است دولتمردان در سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی تعریف‌شده به خانوارهای دارای بعد بیشتر توجه بیشتری مبذول دارند. همچنین، ضعف زیرساخت‌ها و خدمات رفاهی، آموزشی و بهداشتی در نواحی دور از مرکز یکی دیگر از علل فقر و محرومیت در جامعه روستایی ایران است. به‌عبارت‌دیگر دورافتادگی نواحی روستایی و ضعف این قبیل زیرساخت‌ها خود منجر به عقب‌ماندگی، فقر و محرومیت بیشتر این مناطق نسبت به مناطق نزدیک به مرکز شده است. لذا، لازم است دولتمردان و سیاست‌گذاران در برنامه‌های آتی به این تفاوت‌ها توجه نموده و زمینه رفع این قبیل موانع را از طریق توسعه و بهبود زیرساخت‌های مختلف از جمله ارتباطی، آموزشی، بهداشتی و رفاهی فراهم نمایند. به همین ترتیب، نظر به تأثیر ویژگی‌های اقلیمی بر شدت فقر در برخی نواحی مانند استان سیستان و بلوچستان لازم است برنامه‌ها و سیاست‌های بهبود تاب‌آوری و سازگاری با تغییر اقلیم نظیر تنوع‌بخشی به منابع درآمدی از طریق توسعه زنجیره‌های ارزش و تأمین محصولات کشاورزی و غیرکشاورزی و ترویج بهره‌گیری از منابع انرژی تجدیدپذیر همانند انرژی بادی و خورشیدی در این قبیل مناطق مورد توجه قرار گیرد. در نهایت، لازم به تأکید است که منظور از فقرزدایی هوشمند چیزی نیست جز سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی هدفمند و مبتنی بر شناخت کامل از پدیده فقر از جنبه‌های نوع، شدت و گستردگی آن. این نوع اقدام علیه فقر (فقرزدایی هوشمند) خود مستلزم نوعی نگاه جامع و نظام‌مند (سیستماتیک) به پدیده فقر است. جامع‌نگری به سیاست‌گذار و برنامه‌ریز کمک خواهد نمود تا همه ابعاد و زوایای فقر را مورد توجه قرار دهد. در سوی دیگر، تفکر سیستمی یا نظام‌مند نیز به ایشان کمک خواهد نمود تا بتوانند با در نظر گرفتن ساختار گسترش فقر و محرومیت (شامل ریشه‌ها، علل، اثرات و دیگر متغیرهای دخیل در فقر و محرومیت و روابط بین آن‌ها) را بهتر درک نموده و بدین ترتیب بتوانند هوشمندانه‌تر به مقابله با آن بپردازند.

تشکر و قدردانی

بنا به اظهار نویسنده مسئول، مقاله حامی مالی نداشته است.

References

- Abeje, M. T., Tsunekawa, A., Haregeweyn, N., Ayalew, Z., Nigussie, Z., Berihun, D., et al. (2020). Multidimensional Poverty and Inequality: Insights from the Upper Blue Nile Basin, Ethiopia. [Article]. *Social Indicators Research*. doi:10.1007/s11205-019-02257-y
- Afrakhteh, H., Jalalian, H., Tahmasebi, A., & Maryam, A. (2019). [Evaluation of multidimensional poverty (capability) in rural areas of Hamadan County by using Alkire and Foster method (Persian)]. *Human Geography Research*, 51(4), 989-1010. doi:10.22059/jhgr.2018.237545.1007497
- Alkire, S., Jahan, S., Kivilo, M. (2018). The new global MPI 2018: aligning with the sustainable development goals. *OPHI*, pp. 1-19.
- Alkire, S., Chatterjee, M., Conconi, A., Seth, S., & Vaz, A. (2014). *Global multidimensional poverty index 2014*.
- Alkire, S., & Foster, J. (2011). Counting and multidimensional poverty measurement. *Journal of Public Economics*, 95(7), 476-487. doi:https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.11.006
- Alkire, S., & Santos, M. E. (2010). Acute multidimensional poverty: A new index for developing countries. United Nations development programme human development report office background paper(2010/11)
- Altamirano Montoya, Á. J., & Teixeira, K. M. D. (2017). Multidimensional Poverty in Nicaragua: Are Female-Headed Households Better Off? *Social Indicators Research*, 132(3), 1037-1063. doi:10.1007/s11205-016-1345-y
- Angelsen, A., & Dokken, T. (2018). Climate exposure, vulnerability and environmental reliance: A cross-section analysis of structural and stochastic poverty. *Environment and Development Economics*, 23(3), 257-278
- Arshadi, A., & Karimi, A. (2013). [The study of poverty in rural and urban areas in Iran during five-year development plan (Persian)]. *Journal of the marco and strategic policies*, 1(1), 23-42
- Azzarri, C., & Signorelli, S. (2020). Climate and poverty in Africa South of the Sahara. *World Development*, 125, 104691
- Barua, A., Katyaini, S., Mili, B., & Gooch, P. (2014). Climate change and poverty: building resilience of rural mountain communities in South Sikkim, Eastern Himalaya, India. *Regional Environmental Change*, 14(1), 267-280
- Bossert, W., Chakravarty, S. R., & D'Ambrosio, C. (2013). Multidimensional Poverty and Material Deprivation with Discrete Data. *Review of Income and Wealth*, 59(1), 29-43. doi:10.1111/j.1475-4991.2012.00519.x
- Elmi, Z., & Alitabar, F. (2012). [The Effect of Education and Household Size on Poverty in Urban Areas of Iran (2005 and 2009) (Persian)]. *Social Welfare Quarterly*, 12(46), 93-159
- Ferreira, F. H. G., & Lugo, M. A. (2013). Multidimensional poverty analysis: Looking for a middle ground. *The World Bank Research Observer*, 28(2), 220-235
- Hallegatte, S., Bangalore, M., Bonzanigo, L., Fay, M., Kane, T., Narloch, U., et al. (2015). Shock waves: managing the impacts of climate change on poverty: The World Bank.
- Hertel, T. W., & Rosch, S. D. (2010). Climate change, agriculture and poverty: The World Bank.
- Khalaj, S., & Yousefi, A. (2015). [Mapping the Incidence and Intensity of Multidimensional Poverty in Iran Urban and Rural Areas (Persian)]. *The Journal of Spatial Planning*, 18(4), 49-70
- Klärner, A., & Knabe, A. (2019). Social Networks and Coping with Poverty in Rural Areas. *Sociologia Ruralis*, 59(3), 447-473. doi:10.1111/soru.12250
- Laborde Debucquet, D., & Martin, W. (2018). Implications of the global growth slowdown for rural poverty. *Agricultural Economics*, 49(3), 325-338. doi:10.1111/agec.12419
- Lasso de la Vega, C., Urrutia, A., & Diez, H. (2009). The Bourguignon and Chakravarty multidimensional poverty family: A characterization: ECINEQ, Society for the Study of Economic Inequality.
- Liu, Y., & Xu, Y. (2016). A geographic identification of multidimensional poverty in rural China under the framework of sustainable livelihoods analysis. *Applied Geography*, 73, 62-76. doi:https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2016.06.004
- Padda, I. U. H., & Hameed, A. (2018). Estimating multidimensional poverty levels in rural Pakistan: A contribution to sustainable development policies. *Journal of Cleaner Production*, 197, 435-442. doi:https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.05.224
- Perry, B. (2002). The mismatch between income measures and direct outcome measures of poverty. *Social Policy Journal of New Zealand*, 101-127
- Raghfar, H., & Esfandiarpour, M. (2015). Multidimensional Poverty Measurement in Iran: 2009-2013 (Alkire-Foster Approach). *Economic Strategy*, 4(13).
- Rodríguez-Pose, A., & Hardy, D. (2015). Addressing poverty and inequality in the rural economy from a global perspective. *Applied Geography*, 61, 11-23
- Ruggeri Laderchi, C., Saith, R., & Stewart, F. (2003). Does it matter that we do not agree on the definition of poverty? A comparison of four approaches. [Article]. *Oxford Development Studies*, 31(3), 243-274. doi:10.1080/1360081032000111698
- Salazar, R. C. A., Díaz, B. Y., & Pinzón, R. P. (2013). A counting Multidimensional Poverty Index in public policy context: the case of Colombia. *Oxford Poverty & Human Development Initiative (OPHI)*.
- Saunders, P., Wong, H., & Wong, W. P. (2014). Deprivation and Poverty in Hong Kong. *Social Policy & Administration*, 48(5), 556-575. doi:10.1111/spol.12042
- Shahabadi, A., & Mehry Telyabi, F. (2017). The Effect of Research and Development (Domestic and Spillovers) and Human Capital of Agriculture Sector on Poverty in Rural Areas in Iran. *Journal of Regional Planning*, 7(25), 1-13
- Shirvanian, A., & Bakhshoodeh, M. (2012). Investigating poverty in rural Iran: The multidimensional poverty approach. *Agricultural Sciences*, Vol.03No.05, 11. doi:10.4236/as.2012.35077

- United, N. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. General Assembly 70 session
- Whelan, C. T., & Maitre, B. (2010). Protecting the vulnerable: Poverty and social exclusion in Ireland as the economic crisis emerged. *The Economic and Social Review*, 41(4), 501-525
- Yasoori, M., & Emami, S. F. (2018). [The Assessment of Poverty in Rural Areas (Case Study: District of Saravan City of Rasht) (Persian)]. *Journal of Geographical Sciences*, 18(48), 95-114
- Yousefi, A., Mahdian, S., & Khalaj, S. (2015). Determinants of Multidimensional Poverty in Iran Rural Areas. *Journal of Rural Research*, 6(4), 699-721. doi:10.22059/jrur.2015.57106
- Zhou, X., Chen, J., Li, Z., Wang, G., & Zhang, F. (2017). Impact assessment of climate change on poverty reduction: A global perspective. *Physics and Chemistry of the Earth, Parts A/B/C*, 101, 214-223